

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

Po tridesetih letih:

Rojan nekdanj in sedaj

Trst, 8. septembra. Da še vedno je tako kot je bilo, pred tridesetimi leti. Čas se je le malo ustavil nad Rojanom in natančno iste hiše so tam in prav take, kakršne so bile pred tridesetimi leti, ko smo se slovenski otroci igrali na trgu pred rojansko cerkvijo. Prva misel, ko sem po tridesetih letih zopet prišel v Trst, je bila pogledati v Rojan in pot tja se ni prav nič spremenila. Z Vojaškega trga mimo kavarne Fabris na Belvedersko ulico in via Tor S. Piero, pa sem že v Rojanu. Tudi nadvojni most, ki vodi na Greto, je prav takšen, kakor je bil pred tridesetimi leti. Mrke meščanske hiše s stanovanji za nameščence in podjetnike so dolgočasne, kakor so bile pred tridesetimi leti. Zakaj tukaj vrvi življenja, samo v jutranjih, opoldanskih in večernih urah, ko gredo ali se vračajo ljudje z dela. Kako neskončno dolga pot se mi je zdela pred tridesetimi leti ta pot iz Rojana, ko sem kot šest, sedemletni šolarček moral vsak dan zjutraj iz Rojana, po teh mrkih ulicah in nato čez živahni Vojaški trg na daljni Acquedotto v Ciril-Metodevo šolo, kjer so me pestili slovenski učitelji Vrščaj, Vašte, Vaštetova, Zorko Katnik in kateteh Kraljič. Pa ne mislite, da ni bilo tedaj v Rojanu šole! Pred nosom smo jo imeli. Toda bila je utrakistična, to se pravi, ni bila naša.

Na Vojaškem trgu je stal tedaj naš prosvetni dom in leta štirinajstega se je Zorko Katnik, moj učitelj spomnil, da bi bil jaz kar primeren za glavnega junaka v otroški igrici »Živa punčka«. Namreč za tistega malega dečka, ki je rešil punčko iz ne vem kakšnih krvoločnih krempljev. Bilo mi je tedaj sedem let, odigral sem odlično in prejel apanažo v obliki piškota in malinova, toda s tem se je začela in tudi končala moja igralska kariera.

Občinska utrakvistična šola v Rojanu mi je še dobro v spominu. Leta štirinajstega, ko se je začela prva svetovna vojna, so jo vojaki 97. pešpolka zasedli in ko so morali nekam na fronto, so pričeli po vojaški navadi metati skozi okna vse, kar jim je prišlo pod roke: klopi, metle, sekire, velikanske avstrijske komise, neuporabne odeje in ljudje so seveda tudi to vneto pobirali.

Ujel sem popolnoma lepo novo metlo, ki pa mi jo je takoj nato iztrgala iz rok neka rojarska babnica. Bog z njo in z metlo!

Tam, blizu mosta, je bil leta 1914 spomlad tudi cirkus Charles. Tam sem prvič videl kako izgledajo v naravi levi, tigri in sloni, celo žirafe in kenguruje je imel ta cirkus. Opic je bilo seveda dosti, toda otroci smo se seveda navduševali za pristne »indijance« in »zamorci«, ki pa smo si jih mogli ogledati od blizu tudi v tistih lokalih, kjer smo otroci kupovali za en sold slaščice. Ti »indijanci« in »zamorci« pa za slaščice niso marali, temveč so v vse mogočih jezikih zahtevali nekaj bolj opojnega.

Spomin me zasušča. Mislim, da tam, kjer je bila nekoč pekarna v Rojanu, tam je sedaj tobakarna; tam, kjer je bila tobakarna, je sedaj mlekarina; kjer je bila specerijska trgovina, tam je sedaj manufakturna. Dve, tri velike hiše so nove v Rojanu, ki se jih iz mladosti ne morem spominjati. Toda vse je tako mrtvo in mirno, kakor je bilo nekoč pred tridesetimi leti. V mali hišici blizu cerkve je bilo ne-

Širite „Goriški list“

koč slovensko prosvetno društvo, tam so peli slovenske pesmi, tam so igrali slovenske igre za Rojančane. Ta hišica in najbrže tudi dvoranica, je še vedno taka, kakor je bila pred tridesetimi leti, toda nisem šel vprašati, kaj se sedaj dogaja tam.

V Trstu se je marsikaj spremenilo. Vojaški trg in Acquedotto in okolica cerkve Sv. Antona in kavarne Fabris, vse to pa je ostalo skoraj isto. Le zaboli me, kadar grem čez Vojaški trg. Tam je bilo včasih nekaj lepšega kot je sedaj. Toda Rojan, naš stari, dragi Rojan, je ostal isti kakor je bil pred tridesetimi leti in kadar me pot zopet zanese v Trst, prav rad bom stopil po nekdanj zame dolgi, sedaj pa kar kratki poti v to mirno, tržaško predmestje. Nobenega znanca ni več tam, vsaj zame ne, le to vem, da se bom oglasil prav v tistem lokalu kjer sem pred tridesetimi leti kupoval slaščice, sedaj pa bom oblastno zahteval ali merico piva ali kupno vina, samo, če mi ga bodo dali.

C. K.

VOJNA KUHINJA V TRSTU

Radi nujnih tehničnih popravil bo vojna kuhinja v Trstu zaprta od 15. ure 9. t. m. do 11. ure 11. t. m.

DVE SMRTNI NESREČI

Na Miramarski cesti se je včeraj dopoldne proti 10. uri zgodila strašna nesreča, ki je zahtevala dve smrtni žrtvi. Nek mladenič je na svojem kolesu peljal neko dekle. Nasproti je privozil težak tovorni avto. Skušal se mu je izogniti, prišlo je do zmešnjave, da je z dekletom padel. Oba sta prišla pod kolesa težkega avtomobila. Poškodbe, ki sta jih pri tem dobila, so bile tako težke, da sta bila oba na mestu mrtva. Ta strašna nesreča je ponovljen, resen opomin za povečanje paznje na prometnih cestah.

TATVINE

S ponarejenimi ključi so ponoči tatovi vdrl v skladišče perila na cesti Irene della Croce in odnesli štirinajst zabojev perila. Lastništvo trpi nad milijon škoda.

Dva neznanca otroka sta v neki modni trgovini na Borz-nem trgu ukradla prodajalki ročno torbico z vrednostjo 30.000 lir.

POLICIJSKA URA V SEŽANI OD 21. (9 zvečer) DO 5. URE

Prefekt tržaške province je na podlagi člena 2 odredbe Vrhovnega komisariata za vojaško področje Jadransko Primorje št. 15 z 22. decembrom 1943 in člena 19 T. U. z 3. marcem 1934 št. 383 zakona določil.

Od 6. septembra dalje je policijska ura za občino Sežana od 21. (9. zvečer) do 5. ure zjutraj.

Nasveti za hišo čevlji

Če čevlji škripajo, jih postavimo čez noč v vodo, seveda samo podplate. Naslednji dan pa jih moramo pustiti več ur, da se posušijo in neprijetni glasovi bodo izginili.

BOLHE

ne morejo prenesti vonja sivke. Imejmo med perilom suho sivkino cvetje (flores lavandulae — v drogeriji), da se perilo navzame njegovega vonja. Bolhe se nas bodo ogibale.

Kako pravilno spravljamo sadje

Ni je menda napake, ki bi se ponavljala v našem sadjarstvu s tako doslednostjo in vztrajnostjo, nego je prerano spravljanje sadnega pridelka. Ne le, da poškodujemo pri tem drevju, ker mu polomimo rodni les, je tako, s silo potr-gano sadje malo vredno, naj si ga že uporabimo za dom ali za prodajo. Ker ima premalo sladkorja, ne da niti trpežnega in okusnega sadjeveca, na trgu pa pokvari cene še dobremu blagu.

Bolj nego malo kje drugod je v sadjarstvu odvisna vrednost pridelka od časa in načina spravljanja. Pravočasno in pravilno spravljeno sadje za-leže, uporabljeno na ta ali oni način, mnogo več nego ono, ki ga oberemo prekasno ali prerano. Ako obiramo prerano ali prepozno, se kakovost naj-finejših namiznih sort tako poslabša, da niti toliko niso vredne kakor najnavadnejše gospodarske ali moštne sadje. Kdaj obiramo pečasto sadje?

Po času užitnosti delimo jabolčne in hruškine sorte v tri skupine: 1. rane ali poletne, 2. jesenske in 3. zimske ali pozne sorte. Z ozirom na zrelost pa razlikujemo zrelost na drevesu in zrelost za uživanje.

V kolikor gre za poletno in jesensko sadje, se moremo ravnati po teh znakih, ne pa pri zimskem sadju, pri katerem omenjeni znaki žal na-vadno ne veljajo. Tudi po-dane sorte se tuka, močno razlikujejo: dočim se plodovi pri šampanjski reneti in Bolkovem jabolku skoraj vedno trdno drže in jih težko utr-gamo, odpadejo pri beličniku, pri voščenci in drugih sortah čisto že zaradi lastne teže.

Poletno in jesensko sadje. K poletnemu sadju prištevamo iz večine vse one sorte jabolk in hrušk, katerih plodovi so užitno zreli že na drevesu, ali z drugimi besedami: so užitni takoj, ko jih utr-gamo z drevesa. Semkaj spada te-daj vse, kar je užitno zrelo v drugi polovici julija, avgusta ali v prvi polovici septembra meseca.

Pri ranem sadju ne smemo predolgo čakati z obiranjem, marveč ga je treba potrgati nekaj dni prej, preden je popolnoma zrelo. Ako bi ga obirali, ko je že užitno, bi izgubilo preveč kisline, postalo bi kaj kmalu močnatost in neokusno. Da bi trpela pri tem tudi trpežnost, ki je pri poletnem sadju že itak zelo kratka, ni treba posebej poudarjati.

Slično nam je ravnati z je-senskim sadjem, h kateremu spadajo vse one sorte jabolk in hrušk, ki so godne v drugi polovici septembra, oktobra in v prvi polovici novembra. Tudi jesensko sadje obiramo preden je docela zrelo na drevesu, vendar ko so plodovi popolnoma razviti in so pečke že potemnele.

Za pravilno krmljenje svinj

so umni rejci na podlagi svojih izkušenj postavili ta-le načela:

1. z močnim krmljenjem se mora pričeti takoj v prvih tednih. Z mlekom, zlasti s sladkim, se rast in uspevanje svinj zelo dvigne in pospeši.

2. Koruzna moka, otrobi itd. pokladani v večji množini, da-do oljnato slanino in mehko meso.

3. Ječmen se kot močno kr-milo zelo priporoča, samo če-ga imaš odveč.

4. V zadnjih tednih pred klanjem je izmed vseh žitnih plodov v prvi vrsti rž pri-poročljiva piča, ker se tvori po-nji najboljše meso in najčvr-stejša slanina.

5. Časovnih dob za krmlje-nje, odnosno pokladanje se je treba natanko držati, a nikoli preveč pokladati. Skrajna snaga korita, škafo in hleva je po-sebi umljiva zahteva.

Odgovorni urednik Dr. Milan Komar - Gorica

Na Mohorjeve knjige v Ljubljani

se je naročilo že precej naroč-nikov. Naročnina lir 30. Naročite jih pri svojih župnijskih uradih ali v Katoliški knjigarni. Ne bo vam žal.

Ne pozabite!

Danes nova!

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski:

37

Kadar sem zrl vanjo, v njen nežni, upadli obraz, ki z njega nikoli ni izginil tisti sanjavi, otočni smehljaj, njene drobne, bele roke, vedno zaposlene s kako rečjo, se mi je do-zdevalo kaj malo podobna nekdanji lepi, strastni, samozavestni, včasih prezirljivi Marti, in čutil sem, kako se po meni preliva morje brezbrizne nežnosti do tega tako dobrega in tako uboega bitja. V takih trenutkih mi je bilo, da bi jo nalahno božal po laseh, ji dejal, da sem pripravljen storiti za-ju vse, kar je v moji moči, od-povedati se vsemu, samo da bi bila ona vsaj malce srečna — in vse to iz go-le hvalečnosti, ker jo smem gledati.

Tam na Zemlji bi se smejali taki ljubezni. Jaz pa, kadar mislim na vse to, sem žalosten, ker vem, da nisem utegnil storiti zanjo ničesar, čeprav sem storil največ, kar sem mogel — žrtvoval sem se zanjo.

Če živim, so imam za življenje za-hvaliti samo njej. Ko sem takrat na prelazu pri Barrowu dobel mrzlogo, me

je rešila samo njena skrb, in danes me na življenje priklapa samo misel na-njo. Marta je bila vedno pri meni. Dokler sem bil bolan, je bedela nad ma-no, ko pa sem nekoliko okreval, vsa skupaj hodila po okolici, iskala polžev za obed ali pa nabirala dehtočih ze-lišč, s katerimi je potem krasila no-tranjost šotori.

Ko sem bil že popolnoma pri močeh, vsa plezala s Petrom po gorah, da bi videla Sonce in ogromni kolot Zemlje na obzorju in da bi z radovednim očesom dogledala neznane, skrivnostne dežele, ki jih še ni doseglo človeško oko, kamor smo nameravali oditi. Marta je tiste dni ostajala v šotoru, kajti napor bi ji utegnil škoditi.

Na nekem takem izletu mi je Peter z vrha gore pokazal pot, po kateri smo dospeli v to dolino, in mi pripovedoval o nezasišanih naporih, ki se je z njimi moral boriti v goratem svetu sredi trde noči, ko je imel poleg sebe samo mene — bolnika in Marto, ki si še ni opomogla po Tomaževi smrti.

»Vse sem delal same«, mi je govoril. »Bilo so ure, ko je malo manjkalo, pa bi obupal. Večkrat sem zabredel med skalami, večkrat sem moral obrniti nazaj, ker sem zavozil v slepe soteske. Prepričan sem bil, da je po nas, da se nikoli več ne izkopljemo. V takih trenu-tkih sem pogledal na barometer, ki se je dvigal, in spet zavihal rokave.

Zatrdno pa sem zaupal v našo rešitev še takrat, ko smo prišli na ravan za Giojo. Astronomi na Zemlji še slutili niso, ko so dali tej gori to ime, da bo imelo za nas preroški pomen, kajti po neizrečenih naporih in težavah nam je končno zasijala radost...

Noč je bila vsa svetla. Čisto blizu te-čajna smo bili. Prvič sem si upal iz vo-za na plano brez zrakohrana! Prvi hip se mi je zvrtilo v glavi, kajti zrak je bil še redek in pljuča so morala na vso moč zajemati, če sem hotel dihati. Občutek, ki sem ga imel, ko sem prvič vdihnil lumski zrak, je nepozaben.

Potem mi je pravil, s kakimi ovira-mi se je moral boriti pri premagova-nju zadnjega pogorja med nami in te-čajem. Na Martino pomoč ni mogel računati, saj je imela polne roke dela z menoj, moral je torej sam pri sla-botni luči voditi voz čez strma pobo-čja, posuta s preperelim kamenjem.

Dobrih osemdeset ur po polnoči je obstal na prelazu. Pred njim se je razgrnila pokrajina ob tečaju.

»Bilo mi je«, je dejal »kakor da gledam obljubljeno deželo. Pred očmi, ki niso bile vajene drugega kakor ska-le in puščave, se je odpirala prosta na zelena ravan. Onemel sem od ra-dosti. Skozil solze sem zrl na mrčne loke in rdeče sonce nad njimi...«

Gledala sva v skrivnostne pokrajine in prvič me je obšlo neodoljivo kopr-

nenje po njih. Tudi Peter je menil, da se je treba spustiti na jug, k sre-dišču neznanе poloble.

»Tu nam je dobro«, je dejal. »Lahko bi živeli tu, toda na Luno smo prišli zato, da bi jo raziskovali.«

Samo Martino stanje nas je še za-drževalo. Čakali smo, da bo tudi ona sposobna za potovanje, medtem pa smo se pripravljali in znašli zaloge živeža in vode.

Predelali smo voz. Čemu vlačiti s seboj tako ogromno vozilo? Sprva smo mu nameravali odvzeti gornjo polovi-co; tak bi bil podoben globoki barki na kolesih. Misel, da bi utegnili zaiti v kraje z mrzlimi nočmi, kjer bi nam bil neprodušno zaprt in zakurjen voz, varno zavetišče, pa nas je odvrnila od tega. Odvezli smo mu zato samo zad-nji del, ki je bil določen za shrambo in se je dal odviti. Odprtino smo zaprli z aluminijasto ploščo, ki je preje od zunaj zapirala naše shrambe. Odstra-nili smo tudi vse kovinske oklepe o-ko-li sten, kni so bili zdaj odveč. Mo-tor, ki smo ga vzeli bratoma Remo-gneroma, smo spravili v voz za slučaj, da bi se naš pokvaril.

Te priprave so nam vzele dobre tri mesece časa. Končno je bilo vse na-red.

Petič je bila Zemlja v ščipu, kar smo prišli na tečaj, ko sem, vračajoč se z daljšega, samotnega sprehoda, za-

slišal v našem šotoru otroško veka-nje. Nikoli me še ni presunil kak glas globlje od slabotnega vekanja te-ga bitja, ki je prišlo na svet, da pove-ča našo družino in posveti v našo samoto. Vrgel sem stran naročje na-branih jedilnih mahov in stekel v šo-tor. Tam je ležala Marta, vsa blede, zdelana, toda sijoča od radosti. Na pogled ni opazila mojega prihoda, vsa je bila zatopljena v drobno stvarco, zavito v bele plenice in jo z nekakšno strašno kretnjo stiskala k sebi.

»Moj Tom, moj Tom, moj lepi, ljub-ljeni sinček!« je šepetala in se smeja-la skozi solze. Kraj nje sta se motala oba kučka in radovedno izlezajoč gob-ce ovohavala malega kričече-ga ne-znanca.

Ozrl sem se v Petra, sedel je v ko-tu šotoru zamišljen in mrk. Začutil sem se sprito tega, a nisem utegnil preudarjati, kaj bi bilo temu vzrok. Pohitel sem k Marti, da ji izrazim čustva, ki so me prevzemala, pa mi je zmanjkalo glasu.

Samo za roko sem jo prijel in ji za-mrmral nekaj nerazumljivega. Ozrla se je vame, kakor bi me šele tisti trenu-tek zagledala. Njene oči so govori-le, da je tako radodna do mene, kakor le more biti radodna do človeka do človeka. Bil sem žalosten, ona pa je to očividno opazila in je hotela stvar popraviti.

(Nadaljevanje sledi.)